

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884.   Andra Kammaren.   N:o 3.

Torsdagen den 24 Januari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 16 och 17 i denna månad.

§ 2.

Herr Statsrådet m. m. *E. von Krusenstjerna* aflemnade följande Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:
med förslag till förnyad grufvestadga;
med förslag till lag angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom;
med förslag till förordning angående förändrad lydelse af 3, 58, 69, 88 och 89 §§ Skiftesstadgan;
med förslag till förordning angående rätt till betalning i visst fall för borgade varor;
med förslag till förordning angående kungörande af tiden för allmänna tingssammanträden i vissa domsagor samt för avslutande af ting;
med förslag till förordning angående prestmöte;
med förslag till förordning angående förändrade bestämmelser om prestexamen;
angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar;
angående virkesunderstöd för anläggning af jernväg från Luleå till norska gränsen;
angående försäljning af kronolägenheten Låstads qvarnstensbrott i Bergs socken och Vadsbo härad af Skaraborgs län;
angående försäljning af indragna militiebostället Tureholm eller Haapakylä N:o 13 i Norrbottens län;
angående rätt till danaarf efter gästgifvaren Olof Grönberg, samt angående nedsättning i tullen å kaffe;

Andra Kammarens Prot. 1884. N:o 3.

äfvensom Kongl. Maj:ts nådiga skrivelser:
i anledning af två vid sistförflutna riksdag beslutade lagförändringar, och
om förordnande af en statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som, enligt § 46 af Riksdagsordningen, tillkommer en ledamot af statsrådet.

Herr Talmannen mottog dessa Kongl. propositioner och skrivelser under förklarande, att Kammaren skulle åt desamma egna grundlagsenlig behandling.

§ 3.

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.*

Föredrogs Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof.

Ordet begärdes af

Herr Lyttkens, som yttrade: Föga bätar det att redan nu underkasta de i Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition gjorda framställningar om ökade anslag m. m. någon detaljerad granskning, och icke heller lär det vara behöfligt, då begge Kamrarne insatt sina yppersta, säkraste och bäste män i det Utskott, som i första rummet har att verkställa en sådan granskning. Jag skulle derföre icke hafva begärt ordet, om icke åtskilliga af dessa anslag synts mig vara af den beskaffenhet, att de blott utgöra en handpenning på blifvande större och stadigvarande utgifter. Budgeten växer med jemn stigning och ofantlig hastighet, och det torde derför kanske vara nödvändigt att tillse, om våra näringar och särskildt vårt jordbruk tillväxer och förkofras så att deras förmåga att bära skatterna tilltager i samma proportion.

Bland alla våra näringar intager skogshushållningen för närvarande främsta rummet. Det är i våra skogars alster som vi hafva vår närmsta exportartikel, det är med deras afkastning, som vi hufvudsakligen betala räntorna på våra utländska lån och det mesta godset som transporteras på våra jernvägar är skogsprodukter, så att det är dessa som kunna anses underhålla och till en del förränta våra ernvägsbyggnader. Men hafva vi väl förhoppning om, att denna tillgång alltid skall vara att tillgå till lika stor mängd och till samma värde som nu? Alla de fackmän, hvilka jag hört yttra sig, och alla de författare, jag läst angående detta ämne, hafva enstämmigt varit af den åsigten, att skogsafverkningen på senare tiden bedrifves i betydligt större omfång och med mycket större hastighet, än som kan beräknas motsvara skogens återväxt. Är denna åsigt riktig, så hafva vi inom kort att emotse den tidpunkt, då denna källa för vårt välstånd skall utsina; och för att öfvertyga oss om, att så är förhållandet, behöfva vi endast göra en resa genom landet, ty der för några årtionden eller blott några år tillbaka funnos härliga skogar, der ser man nu blott kala hedar eller början till en gles och dålig återväxt, som dock aldrig kommer att lemna så mycket eller så dyrbart materiel för

export som det nuvarande, och om också skogarne än en gång få återväxa och lagstiftningen då hindrar deras förödelse, så åtgår det dock många årtionden dertill och under denna mellantid hafva vi litet eller intet utöfver landets eget behof af skogsprodukter att använda till export.

När nu denna källa utsinar, hvad hafva vi väl då att sätta i stället? Icke lärer man kunna räkna på jernhandteringen, ty denna arbetar under så svåra förhållanden, att den omöjligen kan täfla med den utländska marknaden, och denna handtering sjunker dessutom alltmera, allt eftersom skogen hugges ned och brännmaterialet således göres dyrare. Hvad våra öfriga näringar och vår industri beträffar, hör man ju ständigt klagas att de icke kunna täfla med den utländska marknaden. Den inhemska industrien med ett eller annat undantag, är icke tillräcklig ens att fylla landets egna behof, ännu mindre att lemna något väsentligt medel för att fylla värdet af den minskade trävaruexporten och bära de skatter denna nu drager. Våra tulltabeller visa att af snart sagdt allt, från skodon och beklädnadsämnen till de största lyxartiklar, tages ju en stor del af behofvet utifrån.

Det återstår då endast åkerbruket, denna vår modernäring, som dock städse blifvit så styfmoderligt behandlad. Men hurudan är väl åkerbrukets ställning? Genom några dels före, dels under åren i början af 1870-talet inträffande egendomliga och för åkerbruket lyckliga konjunkturer samtidigt med indragning af stora hypotekslån och genom lättheten att i privatbankerna erhålla lån mot borgensförbindelser och ackomodationsvexlar, hafva egendomsprisen stigit, så att de nu icke motsvara egendomarnes verkliga värde, beräknadt efter afkastningen. Utom det att jordegendomarne arbeta med stora skulder mot höga räntor, äro de dessutom betungade med höga skatter, nemligen dels grundskatter och indelningsverk, dels höga onera till ecklesiastikverket, hvaraf tertialtionen helt och hållet hvilat på jordbruket, samt en mängd andra onera som de ensamt få bära. Åkerbrukarens ställning är för närvarande, särskildt i sådana provinser, der naturen icke är synnerligen gynsam för åkerbruket, sådan, att det är alldeles förvånansvärdt, att den med alla de skatter och afgifter, som hvila på jordbruket, kan längre uppehållas. Härtill kan läggas, att arbetslönerna stiga för hvarje år, och att arbetarne öfvergifva oss och utvandra till Amerika. Denna utvandring har nu stigit till så höga proportioner, att folkmängden sistlidne år minskades med omkring en procent. Men under det hela rikets folkmängd minskades, ökades städernas med 13 procent på landsbygdens bekostnad. Hvad visar väl detta annat, än att vi icke förmå aflöna våra arbetare så, att vi få behålla dem. Under en sådan ställning är det omöjligt att tänka sig, att åkerbruket kan framskrida och förkofra sig. I dess ställe börjar det att föra ett tynande lif. Och samtidigt med att arbetskostnaderna stiga, faller varuvärdet, därför att andra verldsdelar skicka sina produkter till Europa, verldsdelar, med hvilka det i följd af våra ogynsamma förhållanden icke är tänkart att kunna täfla. Vi komma alltså allt mer och mer i den ställning att icke kunna använda tillbörlig kraft och kapital på våra egendomsars förbättring,

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)*

Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)

helst då allt skall gå till betalning af dryga räntor, skatter och onera. Vi hafva också hittills mestadels lefvat på den sparade ursprungliga kraften hos de nyodlingar, som för en tid sedan mera allmänt upptogos, men när jorden blir utsugen, såsom den till en stor del redan börjar att blifva, hvad hafva vi då qvar att betala nuvarande skatter och onera med, och alldeles omöjligt blifver det för åkerbruket att bära nya bördor, helst när andra stora förvärfskällor som kunde hjälpa att bära dessa bördor hota att mer eller mindre utsina.

Det är till följd af dessa af mig nu antydda omständigheter jag nu velat uttala ett varningens ord att icke belasta landet med ytterligare skatter, som det icke har förmåga att bära, och derigenom påskynda den katastrof, som består i jordens utsugning och landets ruin. Det kan vara tid att sätta en hämsko på de höga pretentionerna, som om äfven för det ögonblicket det finnes medel till deras tillfredsställande dock komma att tillskapa nya bördor, som vi icke kunna bära. Förlidet år, då de stora frågorna voro före, yttrade jag mig mot dem, emedan jag icke ansåg landet i stånd att bära de bördor, som derigenom skulle påläggas oss, men nu tyckes det, som om man så småningom genom ett steg ena gången och ett annat en annan gång, skulle vilja pålägga oss samma bördor, utan att jordbruket skulle få de lindringar, som man förra året afsåg, och utan hvilka lindringar det är fysiskt omöjligt för jordbruket att bära dessa ökade bördor. Det kan väl tyckas, som vore utsigterna nu goda, då man ser, att statsinkomsterna öfverskridit beräkningarne och öfverskott uppkommit, men, mine Herrar, detta har en hel annan orsak än en ökad och fortfarande allmän välmåga, öfverskottet berodde dels på, att bränvinsskatten höjdes med omkring en million eller mera, då beräkning i liter i stället för kannor infördes vid beskattningen, dels på att 1881 var ett särdeles starkt missväxtår. Då intogs mycket litet varor, och landtbrukarne och landtbefolkningen, som utgör den största delen af landets invånare, måste inskränka sig på allt möjligt sätt. Sedan kom 1882, som var ett ovanligt godt år. Då köpte landtmännen och landtbefolkningen, som då fick litet luft, sina förnödenheter, de förbrukade förlagen från 1881 ersattes 1882 med nya inköp, och med den vanliga egenskapen hos svenska folket att hoppas på det bästa och tro att en gynsam konjunktur allt framgent skall fortfara rusade köpmännen till och införskrefvo stora lager. Men 1883 blef ett dåligt år för landtbrukaren, och jag är derföre övertygad om, att 1884 icke kommer att visa så stor import och så höga tullinkomster som 1883. Men ändå vill man bygga våra blifvande utgifter på ett sådant undantagsår. Jag tror, att vi komma att få besanna hvad som flera gånger förut inträffat, att så snart några besparingar uppstått, skyndar man sig att använda dem på allt sätt, dels för ögonblickets behof, dels för sådana, som äro fullt berättigade men hvilkas tillgodoseende mycket väl kunnat uppskjutas, dels och kanske mest för sådana som alldeles ej behöfvas och väl kunnat undvaras. Sedan kommer bakslaget, och då får man att kämpa med alla möjliga svårigheter, när de beräknade inkomsterna icke komma statsverket till godo; då får man att göra med finansiella bekymmer, och

då har man att motse begäran om skatteförhöjningar än under en än under en annan form, än under en än under en annan titel och dessa skatter äro med få undantag sedan permanenta och svåra att få afskaffade; på detta vis är det de år som visa öfverskott i statsinkomsterna de farligaste ty då skapas, grundläggas och beviljas de utgiftsposter, som sedan i svåra år föranleda nya skatter. Jag har derföre velat lägga Stats-Utskottets ledamöter på hjertat att tänka på att icke låta budgeten växa för mycket, då våra näringar icke visa någon tendens att stiga, ty det komma de ej att göra på många år och aldrig med den hastighet som begäret att höja budgeten och skatterna. Jag har icke något vidare att yttra för närvarande.

Vidare anförde

Herr Abr. Rundbäck: Herr Talman! Med tillfredsställelse ser man i år, hurusom statsverkets finansiella ställning är ovanligt gynsam. Utom de vanliga tillgångarne hafva vi i besparingar från föregående år att disponera ett belopp af mellan 5 och 6 millioner kronor, i hvilken summa ändock icke är inberäknadt det ganska betydliga öfverskottet från nästföregående år. Huruvida man emellertid kan få riktig anledning att glädja sig åt dessa öfverskott, beror på sättet, huru de användas. Användas de till mindre nödvändiga ändamål och för att med ens i högre grad höja den ordinarie budgeten för framtiden, torde de icke kunna anses innebära någon välsignelse, snarare tvärtom. Emellertid tror jag, att regeringen i år förtjenar tacksamt erkännande för det densamma sökt och, enligt min åsigt, äfven i allmänhet lyckats framställa många synnerligen prisvärda förslag för dessa extra tillgångars användande. Således kan jag icke annat än med glädje se, att regeringen passat på tillfället att med tillgängliga medel ifylla det stora behovet af jernvägsmateriel, som den alltjemt växande jernvägstrafiken kräfver. Vi minnas litet hvar hvilket obehag vi hade för några år sedan, då vi med upplånta medel måste betäcka dylika utgifter för jernvägstrafiken, och då jag ännu har liffig känsla af dessa obehag, kan jag icke annat än med synnerlig tillfredsställelse se, att regeringen nu föreslagit att betäcka dessa utgifter med tillgångar från Statskontoret och icke från Riksgäldskontoret. Med lika tillfredsställelse har jag äfven sett, hurusom regeringen i år, i likhet med hvad som skett under föregående år, föreslagit att afsätta nära en million för att förstärka statsverkets grundfond och såmedelst bereda Statskontoret större förlagskapital att röra sig med, då sådana år inträffa, under hvilka inkomsterna möjligen sjunka ganska betydligt under de beräknade beloppen, och då det sannerligen är ganska godt att hafva sådana här extra besparingar att draga på. Dessutom minnas vi litet hvar, hurusom vi för några år sedan i riksdagens sista timme måste vidtaga den obehagliga åtgärden att betäcka en större balans i Statskontoret och sätta detta embetsverk i stånd att fullgöra sina förbindelser.

Såsom särdeles lycklig vill jag äfven rubricera den tanke, som fått sitt uttryck i förslaget att reservera 900,000 kronor för de stora

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)*

Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)

byggnadsföretag, som snart förestå och hvilkas åstadkommande utan tvifvel i betydlig mån skall underlättas derigenom att i förväg en större för ändamålet samlad tillgång förefinnes.

Vidare har regeringen ansett sig böra begagna den goda finansiella ställningen till att föreslå nedsättning i skatterna, dels genom nedsättning i brefportot och dels genom sänkning i kaffetullen. Hvarje åtgärd från en regerings sida att minska skatterna har alltid betraktats såsom en populär åtgärd och såsom sådan måste äfven den nu nämnda betraktas. Med hänsyn till nedsättningen i kaffetullen tillåter jag mig emellertid uttala en åsigt, som skiljer sig från regeringens. Sedan nemligen nu, såsom jag hoppas, kompromissen ej är något annat än ett obehagligt historiskt minne och sedan den således icke längre utgör ett absolut hinder för alla *partiella* skattereformer till förmån för jordbruket, hade jag helst sett, om regeringen vid detta tillfälle i främsta rummet föreslagit en lindring för jordbruket, till exempel i form af nedsättning af grundräntan. Det är emellertid icke för sent för Riksdagen att vidtaga en sådan åtgärd och föreslå en ändring i regeringens förslag, förutsatt nemligen att Riksdagen gillar den uppfattning jag nu uttalat.

Slutligen har regeringen ansett sig böra begagna den lyckliga finansiella ställningen för att framställa åtskilliga ganska vidtomfattande förslag till landtförsvarets förstärkande. Regeringen har nemligen begärt anslag dels till åtskillig ny krigsmateriel med mera och dels för vissa nya militära organisationer i afseende på intendenturen, artillerivapnet och trängen med mera. Huruvida alla dessa förslag äro af behovet oafvisligen påkallade och sålunda förtjenta af samma tacksamma erkännande, som jag tillåtit mig gifva de förut nämnda, derom hvarken kan eller vill jag nu yttra mig, emedan jag ännu icke haft tid att närmare sätta mig in i dem och jag dessutom längre fram under riksdagen, då de, granskade och utredda, komma tillbaka från vederbörande Utskott, torde få tillfälle att yttra mig om dem. Utan att således alls inlåta mig i någon kritik öfver ifrågavarande förslag, i syfte vare sig att förorda eller afstyrka dem, vill jag nu blott med anledning af desamma uttala ett par åsigheter i *allmänhet*, som för mig äro af den vikt, att jag enkom för deras skull begärde ordet.

Jag vill således först uttala den åsigten, som i mig alltid haft en varm målsman, att den angelägnaste af alla åtgärder för vårt försvars ordnande är en tidsenlig reform eller reglering af indelningsverket eller af den grund, hvarpå försvaret hvilar, i syfte att få dess onera lindrade och utjemnade på ett tidsenligt sätt. När jag sist hade tillfälle att här yttra mig i försvarsfrågan, framhöll jag samma synpunkt med all den kraft jag kunde. I den reservation, som jag vid förra riksdagen i förening med Herrar Hæggsström och Anders Svensson i Lösen afgaf mot Särskilda Utskottets Utåtande rörande grundskatternas och indelningsverkets totala afskrifvande, yttrade jag nemligen, sedan skälen, hvarför jag icke kunde biträda Utskottets förslag, blivit anförda, följande: "Deremot anser jag det icke blott billigt och rättvist utan äfven alldeles nödvändigt, i fall vårt försvar fortfarande skall byggas på indelningsverkets grund, att *rustnings- och roteringsbesvären*

blifva på ett tidsenligt sätt reglerade. Ty huru ändamålsenligt indelningsverket än må vara för upprätthållande af en talrik stam goda soldater, som tillika äro idoga arbetare och aktningvärda medborgare, så måste dock erkännas, att det såsom skattebördå, med sina ovissa besvär och andra olägenheter, är behäftadt med brister, hvilka beklagligen alltför länge, under tvisterna om försvarets ordnande, lemnats oafhulpna.“ Derefter framlade vi ett förslag i sådant syfte. Men under stridens buller vid slutet af riksdagen förklingade dessa ord ohörda. Derfor har jag nu velat begagna första tillfället under den så väsentligt förändrade situationen att ånyo upprepa dem dels därför, att jag anser dem fullkomligt rigtiga och dels därför, att jag vill visa, att dessa åsikter framställes på fullaste allvar, utan skrymteri, och att jag och de med mig liktänkande äro beredda att fortfarande stå för dem. Mine Herrar! Otvifvelaktigt krävas många åtgärder i olika rigtningar, innan vårt försvarsväsen blir bragt i sådant skick, att det motsvarar tidens anspråk. Men just därför är det af stor vigt att göra klart för sig, hur man bör gå tillväga, så att man först börjar i rätt ända och sedan fortsätter efter en så vidt möjligt är ändamålsenlig plan. Och då nu alla försök att på kompromissens väg med upphäfvande af indelningsverket bygga försvaret på den allmänna värnpligtens och den värfvade stammens grund misslyckats, synes det mig gifvet, att ingen angelägnare omsorg kan finnas än att genom en omfattande lindring af indelningsverkets besvär afväpna det i många hänseenden berättigade missnöje, som finnes i vårt land, helst detta missnöje, om det icke undanrödjes, kommer att blifva ett stående hinder för alla andra militära reformer och en stående anledning till fortsatta strider inom Riksdagen. Vi befinna oss nu vid början af den nittonde riksdagen under det nya representationsskicket. Redan under den första af dessa riksdagar år 1867 erkändes behofvet och rättmätigheten af lindring i skattebördorna för rust- och rotehållarne, men det oaktadt har ännu icke ett grand vidgjorts för ändamålet. Det synes därför icke vara för tidigt, om statsmakterna nu, sedan vi kommit ifrå den förflamning, hvari kompromissen hållit oss, grepe sig an med den så länge väntade reformen, helst det skulle göra det bästa intryck i hela landet och, som jag nyss nämnde, verka till större enighet mellan partierna vid riksdagen.

Efter att således hafva angifvit min åsigt om, hvarmed man rättast bör börja de militära reformerna, tillåter jag mig att vidare med afseende på fortsättningen af de åtgärder, som kunna krävas för försvarets tidsenliga utveckling, nämna en åsigt, som jag under tidernas lopp allt mer och mer omfattat, och som jag tror äfven af nationen allt mer och mer omfattats, den nemligen, att man vid sidan af landförsvaret mer än hittills skett bör uppmärksamma sjö- och kustförsvaret och icke ensamt klappa det ena barnet och låta det andra komma med blott på ett litet hörn. Jag tror, att det näppeligen finnes något europeiskt fastland, som har så starka gränsfästningar mot sina gran- nar, som vi hafva i de haf, som omgiwa våra kuster; och jag anser det icke vara välbetänkt att försumma hvarje tillfälle att armera denna fästning och använda alla våra resurser på landförsvaret, helst

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)*

Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)

ett godt sjöförsvär skulle hos utlandet skaffa oss mera respekt än ett landtförsvär, som icke stödes af ett sjöförsvär.

Det var blott för att få uttala dessa åsigter, som jag begärt ordet.

Herr Olof Jonsson: Jag skall till hvad förste talaren yttrade endast lägga en liten målning af förhållandena i den trakt af vårt land, der jordbrukaren hufvudsakligen har att stödja sig på skogs-näringsen. Jag behöfver icke omnämna, huru tryckt skogs-näringsen för närvarande är med hänsyn till priset på skogsprodukter, ty detta är väl bekant för de fleste af eder, mine Herrar. Men när jag säger, att innehafvare af skogstrakter eller sådana hemmansegare, som innehafva ståndskog i större eller mindre mån, det oaktadt mot välmenta varningar nödgas undan för undan sälja skog, torde man finna, att ställningen i denna del af landet verkligen icke är att prisa.

När man har en sådan insigt om, huru ställningen för denna näring för närvarande är, är det gifvet, att man med ett visst bekymmer måste fästa sig vid flera saker i Kongl. Maj:ts föreliggande proposition. Om jag ur det rikhaltiga siffermaterial, som der finnes, söker att utplocka endast några ax och icke egnar propositionen en genomgripande granskning, tror jag dock, att en sådan axplockning kan vara berättigad, därför att mycket af det, som här uppenbarar sig, egentligen är blott ett plock- eller lappverk, ehuru ett mycket dyrt sådant. Det är naturligt, att detta gäller de saker, som kunna sägas peka på systemet, icke andra. Jag skall icke fästa mig vid det på första hufvudtiteln begärda nya anslaget, ty det rör belynings-saker, och dessa kunna ju äfven vara nyttiga i upplysningsväg, utan jag skall genast öfvergå till tredje hufvudtiteln. Der förekommer nemligen en begäran om anslag, som förefaller mig ännu mer egen-domlig, och den rör förhöjning i aflöningen åt Sveriges minister i Madrid och anställandet af en legationssekreterare derstädes. Man finner såsom motiv för detta anslag, som skulle öka statsverkets utgifter med 19,400 kronor, att spanska tullföfattningarnes stränghet gjort anslaget nödvändigt, äfvensom att man efter afslutandet af den spanska handelstraktaten hade att *motse* ökade handelsförbindelser med Spanien. Detta är dock något egendomliga skäl, dels därför att icke vår nyss afslutade handelstraktat med Spanien har haft den goda verkan med sig, att de spanska tullföfattningarnas stränghet blifvit litet skapligare än förr, och dels därför att man bygger på framtida förhoppningar, som man ännu icke sett realiserade. Det förefaller mig, som man i detta fall bort hålla sig mer till fakta och byggt mindre på förhoppningar, och jag anser därför, att med beviljandet af hela detta anslag bör anstå, tills det visat sig vara nödvändigt. Jag har så mycket mer skäl att betvifla det verkliga behovet af detta anslag, som man af den Kongl. propositionen ser, att det är meningen att äfven tillsätta konsulter med fast aflöning i de viktigaste hamnarna, och detta synes mig hafva mera skäl för sig än att öka anslaget till ministern och tillsätta en legationssekreterare. Ty enligt mitt förmenande är det väl ej att vänta, att de svenska export-

affärerna skola direkt beröra Madrid, utan egentligen de stora sjöstäderna.

Jag tillåter mig nu att öfvergå till fjerde hufvudtiteln. Här är det hufvudsakligen den nya organisationsplanen jag fäst mig vid. Jag tager för gifvet, att Chefen för Landtförsvarsdepartementet på anmärkningarna i den vägen kommer att svara, att denna organisation är fristående för sig sjelf och kan passa in på hvarje system, som kommer att väljas; och mot den uppfattningen finnes naturligtvis ingenting att invända. Men hvad man kan ifrågasätta är, huruvida det är klokt, att, innan man ordnat sitt försvar på en fast bas, börja med organisationen af sådana utväxter, som väl äro behöfliga och nyttiga, när man har ett försvar, som duger, men som gerna kunna anstå, tills man fått ett sådant. Om denna nya organisation vore en smäsak, skulle man ändå naturligtvis icke säga så mycket derom. Men så är icke förhållandet. Den afser en kostnad af betydighet; den slutar i den närmaste statsregleringen på en summa af 565,909 kronor, men då den blefve helt och hållet genomförd, på sätt som framskymtar i statsrådsprotokollet, skulle kostnaden uppgå ända till 1,766,000 kronor. Det skulle vara märkvärdigt, om en sådan plan skulle kunna vinna sympati i denna kammare! Jag tror mig minnas, att, om det förslag, som af Andra Kammaren i fjor antogs, vunnit bifall af Medkammaren och Kongl. Maj:t, skulle kostnaderna för genomförande af detsamma icke blifvit högre än hvad vårt nuvarande försvar, med detta lapperverk helt och hållet genomfördt, skulle komma att kosta. Enligt landtförsvarskommitténs beräkning öfver kostnaden för vårt nuvarande försvar, har densamma antagits utgöra 23,650,000 kronor med roteringen inberäknad. Denna beräkning afsåg år 1880, om jag minnes rätt. Lägga vi nu dertill de ofvannämnda 1,766,000, så äro vi redan uppe till ungefär 25½ millioner, utan att deri inberäknats de nya anslag, som afse byggnader för arméns behof, och som för närvarande icke kunna fixeras till bestämdt belopp för framtiden. I alla fall kan man antaga, att utgifterna derigenom skulle komma att gå upp till 26 millioner. Men äfven om man vore viss derpå, att detta förslag icke hade någon annan olägenhet med sig än att kosta så mycket penningar, så tror jag likväl, att det finnes en annan betänklighet, som kanske är ännu större, mot hvad här föreslagits — man må för öfrigt hafva hvilka åsikter som helst om jordbrukarnes behof och rotehållarnes rättighet att få sina bördor aflyttade etc. — och det är just den omständigheten att ju mer man lappar på det gamla försvarssystemet, desto svårare blir det att uppbygga något ordentligt nytt. Hvar och en vet, hurusom tvenne skarpt motsatta åsikter alltid kämpat mot hvarandra, då det varit fråga om bildandet af ett nytt försvarssystem. Den ena åsikten stöder sig derpå det antagna berättigandet att, innan något nytt system antages, böra de gamla orättvisorna för all framtid rättas; den andra åsikten deremot stöder sig derpå, att, då vi från ålder haft dessa bördor, böra vi också fortfarande hafva dem kvar och således icke ingå på något slags organisation, der icke desamma framgent komma att finnas. Det är således gifvet, att, ju mer man lappar på vårt nuvarande försvar, ju mera komma dessa skarpa motsatser att ställa

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)*

Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)

sig mot hvarandra, ty den ömsesidiga magneten: utjemnandet af gamla orätta skattebördor å ena sidan och nitälskan för ett dugligt försvar å den andra sidan, förlorar derigenom mer och mer sin dragningskraft? Det är således på dessa grunder jag för min del hyser de största betänkligheter mot förslaget om artilleriet, intendenturen och trängen. Jag är också öfvertygad om, att de personer inom Stats-Utskottet, som skola granska detta förslag och af hvilka de flesta äro i likhet med mig nitälskande för en rationel lösning af dessa gamla frågor, skola vid behandlingen af denna del af den kongl. propositionen se till hvad som kräfvcs i ena eller andra hänseendet.

Den femte hufvudtiteln är särdeles blygsam mot hvad den var förlidet år. Man finner nemligen här förslag om en nedsättning. Men det är i alla fall något, vid hvilket jag der fästat min uppmärksamhet och som jag ber att nu få beröra. Den komité, som utarbetade förslag till sjöförsvarets ordnande, hade till ögonmärke att såvidt möjligt förenkla förvaltningen och åstadkomma en snabbare expedition i administrativt afseende samt nedbringa kostnaderna därför så mycket som möjligt. I följd deraf föreslog också komitén, att chefen för flottans militärpersonal skulle indragas, såsom utgörande en onödig mellanhand, och att i stället en person skulle ställas till sjöministerns förfogande, för att ersätta den afgångne militärchefen. Denna person ansåg komitén borde vara af kommandörs grad. Kongl. Maj:t har dock icke ansett detta lämpligt, utan begärt att, för den händelse ifrågavarande person icke skulle hafva högre rang än kommandör, Riksdagen ville anslå 2,000 kronor till löneförbättring åt honom, hvarigenom han, med undantag af en något mindre dagaflöning, i alla fall skulle få nästan lika aflöning som en flaggman; i följd hvaraf också den besparing komitén afsåg skulle annulleras. Även begär Kongl. Maj:t ett ytterligare anslag å 3,000 kronor till stationsbefälhafvaren i Karlskrona, för den händelse Kongl. Maj:t skulle genomföra det förslag komitén framlagt. Denne person skulle vara af flaggmans grad, och en sådan uppbar för närvarande, då man inberäknar lön, dagaflöning och inquarteringspenningar 11,390 kronor per år. Nu vill Kongl. Maj:t emellertid disponera ytterligare 3,000 för denna person, hvilka medel egentligen skulle afse representationskostnad, hvarigenom hans inkomster skulle uppgå till 14,390 kronor. Jag vet icke, huruvida det kan anses nödvändigt för flottans egen skull, att så mycken vikt lägges på representationsskyldigheten, men det förefaller mig, som flottan skulle vinna större sympatier hos både Riksdagen och svenska folket, om man mera sökte befordra krigsduglighetens utbildning än att lägga an på representationssaker, och en bön i detta afseende har jag att nu få frambära till Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförvarsdepartementet, i den tro, att, om han ställer sig denna bön till efter rättelse, han derpå icke skall förlora.

Öfvergår jag nu till sjetta hufvudtiteln, finner jag äfven der ett par saker, som, om jag så får säga, stött mig för hufvudet. Jag finner nemligen, att Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet såsom skäl till den föreslagna arfvodesförhöjningen åt kartografer, för högre pensioner åt landshöfdingarne samt för bidrag till möblering af

deras bostäder åberopat, att de alltmer ökade lefnadskostnaderna skulle göra dessa förhöjningar och anslag nödiga. Man skulle nästan vara böjd för att antaga, att uti detta motiv låge ett om ock oafsigtligt hån mot den del af svenska folket, som skall skaffa sig näring genom försäljning af just de förnödenheter, af hvilka äfven landshöfdingar hafva sitt lifsuppehälle. Ty hela denna del af svenska folket vet, att prisen på lifsförnödenheter alldeles icke stigit, utau snarare nedgått, allt under det produktionskostnaderna ökats. Man bör icke såra folket med användande af sådana motiv. Ty om äfven en förhöjning i våra landshöfdingars pensioner må vara nödig, hvilket jag för min del icke anser, så hade man dock alldeles icke bort därför åberopa detta skäl. Men jag tror, såsom sagdt, icke heller några andra hållbara motiv för den föreslagna förhöjningen kunna anföras. Man bör nemligen i frågor af denna beskaffenhet städse utgå från den åsigt, att våra tjenstemäns lönevilkor böra så bestämmas, att de motsvara dels den tid och de utgifter de nödgas använda för att utbildta sig till den duglighet, som af hvar och en i sitt fack kräfves, och dels de kostnader, som åtgå för att de må kunna anständigt lefva. Deras löner böra sålunda beräknas efter hvad anspråken i båda dessa afseenden kräfa och under deras tjenstgöringstid motsvara såväl deras studiekostnad som hushållskostnader för öfrigt. Pensionen tillkommer såsom ett ytterligare plus — ett plus som redan nu synes fullt tillräckligt. Det fordras icke många år, innan dessa pensioner uppgå till en ganska respektabel summa. Utgå vi från denna princip vid löneförhållandens bestämmande och böra vi sålunda icke heller kosta mera på vår administration, än hvad som kan anses nödigt för att få dugliga embetsmän, hvilka skola hafva ersättning både för hvad de för sin uppfostran påkostat sig och för sina lefnadskostnader så länge de tjenstgöra, tror jag icke heller vi skola finna skäl för denna förhöjning i landshöfdingarnes pensioner.

Ännu mindre förefinnes något skäl att bevilja anslag för möblering af landshöfdingarnes boställen. Det må väl vara sant, att dessa boställsvåningar äro mycket stora, och att dryga omkostnader åtgå för deras möblering. Men ligger det då icke närmare till hands att minska våningarne än att påkosta mera möbler? Denna fråga skulle jag vilja särskildt rekommendera till Stats-Utskottets ledamöters beaktande.

Vid granskning af den sjunde hufvudtiteln, vid hvilken jag för öfrigt icke skall länge uppehålla mig, ber jag att få fästa Kammarens uppmärksamhet vid ett förhållande, som vid genomläsningen till en början tillfredsstälde mig, fastän denna tillfredsställelse sedermera försvann. Jag afser, att då Herr Finansministern omnämner, att en revirförvaltare förlidit år affidit i ett revir inom Norrbottens län, samt att med anledning deraf reviret skall indragas, så tillägges dock strax derefter, att den sålunda indragna lönen skall reserveras till bildandet af ett nytt revir på annat håll inom skogsförvaltningen. Det glädde mig att finna, att Skogsstyrelsen kastat ögonen på det förhållande, att vidlyftigheten i skogarnes administration är större än den borde vara. Ty att döma efter egen lokalkännedom, så kunde åtmin-

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)*

Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)

stone i Gefleborgs län två revirtjenstemän der vara tillräckliga i stället för att det nu finnes fyra.

Det är väl sant, att inkomsterna af statens skogar på senare åren tillväxt så, att de nu afkasta ett belopp, som icke är så alldeles obetydligt, men om man gör sig ett begrepp om det verkliga värdet af dessa statens egendomar och dermed jemför den afkastning de iemna, skall man förvånas öfver, huru usel denna afkastning i sjelfva verket är. Skogsstyrelsen, som grundat sina beräkningar af skogarnes värde på kapitalisering af den beräknade afkastningen, har kommit till en summa för alla de skogar, som icke äro förenade med jordbruk, utan stå under Domänstyrelsens omedelbara förvaltning, af 36,000,000 kronor. Största delen af denna summa ligger i kronoparker i Norrland och Dalarne. Värdet på dessa kronoparker utgör, enligt skogsstyrelsens beräkning, 5 kronor per tunnland, men skogsstyrelsen säger sjelf, att, om man utginge från en annan värderingsgrund, sjelfva ståndskogens saluvärde, skulle detta värde blifva mångdubbelt större. Jag vågar påstå, att värdet på dessa skogsparker är 5 om icke 10 gånger större; och vid sådant förhållande får man väl medgifva, att en inkomst deraf på 1,800,000 à 2 millioner kronor är en högst dålig behållning. Nu är det gifvet, att staten icke bör forcera försäljningen af sina skogsprodukter, emedan detta i sin mån skulle skadligt inverka på trävarumarknaden. Hvad man deremot bör kunna åstadkomma, är en ganska betydlig minskning uti skogsstaten i länen. Jag anhåller derföre att Herr Chefen för Finansdepartementet ville påskynda Domänstyrelsen att dels utreda, hvilka skogsegendomar staten sjelf bör bibehålla eller försälja och hvilka förändringar som äro lämpliga vid sammanslagning af skogsparker, och dels att derefter utarbета ett förslag till inskränkning uti skogsstatens personal i de olika länen.

Då jag nu vidrört de saker, som för mig varit af största intresse, vill jag slutligen kasta en blick på förhållandena, sådana de voro för ett år sedan och sådana de äro nu. Den talare, som nyss före mig hade ordet, fann man för ett år sedan plötsligen göra sig på det högsta bemärkt såväl inom riksdagen som inom landet, der han blef uppburen och helsad som en ny ledare för det folkliga partiet och hans namn låg på allas läppar. Det skulle hafva glädt mig, om samma språkrör hade varit närvarande vid åtskilliga gemensamma voteringar vid riksdagens slut, då denne, som förut framstod som en folkets man, icke kunde dölja det öfverjordiska leende, hvarmed han helsade de första segrarne uti lappverkssystemet på vårt gamla försvar, hvartill jordbrukarne fortfarande skulle få "bestå fiolerna". Jag har nu, så godt jag kunnat, sökt fullgöra den brist, som denne talare måhända ovetande, förefans. Med hvilken effekt detta skett kan jag icke säga, men jag har i alla fall bjudit till.

Herr Friherre Leijonhufvud: Jag begärde ordet med anledning af den förste talarens yttrande, hvilket i sjelfva verket icke var någonting annat än hvad vi hafva vant oss att under alla riksdagar

höra uttalas af landtmannapartiet. Jag tror dock, att det kan vara tid på att en gång göra en gensaga mot ett och annat deraf.

Han klagade öfver den "stigande budgeten» och ansåg detta förhållande vara ett olycksbådande tecken. Jag tillåter mig fråga honom och hvar och en annan, om det kan uppvisas ett enda civiliseradt land, der icke budgeten så småningom stiger. Det ligger ju i sakens natur, att så måste ske. En af de förnämsta orsakerna dertill är penningevärdets fall öfverallt i världen. Budgeten stiger speciellt i vårt land derföre, att vi i den uppföra en mängd siffror, som icke förut upptagits deri. Budgeten har stigit och måste stiga trots allt klagomål deröfver. Ty i samma förhållande som samhället utvecklas, i samma mån behöfver detta nya organ och nya tillgångar, hvilka icke erfordrades, då landet var i ett barbariskt tillstånd.

Talaren öfvergick sedermera till att tala om, att regeringen begärt nya skatter, hvilka landbruket icke skulle förmå att bära. För min del har jag icke i år hört talas om några nya skatter. Kongl. Maj:t har tvärtom föreslagit en nedsättning i tullen på kaffe, en vara, som allmänt användes i hvarje hus. Denna nedsänkning motsvarar en summa af 900,000 kronor. Jag anser derföre, att påståendet om nya skatter i år är fullkomligt obefogadt.

Samme talare yttrade sig vidare om jordbrukets dåliga ställning. Man lärer dock icke kunna förneka, att jordbruket gått framåt i våra dagar; och i trakter, der jag for fram redan som barn, har jag, då jag senare genomfarit samma trakter, funnit den odlade jorden fördubblad. Han klagade vidare öfver, att jorden stigit i värde och derför blifvit svårare att komma åt. Det är sant. Men jag har aldrig hört någon innehafvare af jordbruksfastighet klaga öfver, att fastighetens värde stigit, ty deri måste ligga en fördel för egaren. Den, som deremot betalat sin egendom för högt, får stå sitt kast, vare sig egendomen består af en jordegendom eller ett hus i stad. Dertill kommer att räntan på senare tiden fallit; då den för vanligen utgjorde sex procent, kan man nu för tiden på dugliga inteckningar erhålla lån mot fem procent och derunder, hvilket ju också innebär en fördel för landbruket. Hvad beträffar hypotekslånen, hvilka man gerna vill klandra, oaktadt de flesta landbrukare begagna sig af dem, vill jag citera ett yttrande af en landbrukare: "så länge", sade han, "jag icke lånade, fick jag icke någon afkastning af min egendom, men sedan jag började låna med förstånd, har jag fått god afkastning". I min ungdom klagades öfver, att det icke fans rörligt kapital. Sådant anskaffades genom hypoteksinrättningarna och att en del af hypotekslånen verkligen åtgått till slarf, är icke institutionens fel, ty den lika som mycket annat kan missbrukas.

Samme ärade talare påstod äfven, att emigrationen drog arbetsfolket från landbruket, och att vi icke hade råd att tillräckligt betala våra arbetare. I afseende derå vill jag nämna, att vi icke, huru vi än göra med vårt landtbruk, kunna hindra emigrationen. Det är otänkbart att kunna quarhålla dem, hvilka vilja resa till Amerika, dit de lockas af granna förespeglningar på afstånd och hvars goda, men icke onda de se. I Amerika finnas också ännu stora sträckor oupp-

*Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)*

Remiss af
statsverks-
proposi-
tionen.
(Forts.)

odlad jord, som kan för drägligt pris, men med mycket arbete uppodlas, och då Amerika en gång blifvit fullt befolkadt, blir detta förhållande annorlunda. För min del har jag aldrig fruktat emigrationen, men väl dess öfverdrifter. Jag anser nemligen det vara ett kärnfriskt folk, som kan på sådant sätt utsända menniskor, hvarförutom emigrationen afleder sådana oroselement, som finnas i öfverbefolkade länder t. ex. Frankrike.

Den ärade talaren klagade vidare öfver befolkningens tillväxt i städerna. Jag medgifver gerna, att detta förhållande för med sig åtskilligt ondt; men det kan nu icke hjälpas; och skälet till detta förhållande är, att i städerna finnes bättre och stadigvarande arbetsförtjenst, än förhållandet är på landet. Jag vill framhålla en sak, hvilken måhända icke smakar bra, det förhållande nemligen att de länder, som uteslutande äro jordbrukande, alltid förblifva fattiga, hvilket åter beror derpå, att förtjensten står i förhållande till arbetet; och det måste blifva skilnad på förtjenst, om man arbetar tre hundra dagar af året, såsom det sker i städerna, eller om man har sitt arbete på landet, der arbetet står stilla under åtskilliga månader af året. Förhållandet är ledsamt, men det är en naturlig sak, och industrien, som sysselsätter arbetaren hela året om, måste lemna honom bättre förtjenst än landtbruket. Men äfven industrien kan, då den blifvit för högt uppdrifven, medföra fara, i hvilken tusentals menniskor kunna gå under. Icke heller det kan hjälpas. Talaren sade, att vår industri var tynande. Ja, äfven jag medgifver, att dess ställning icke är så god, som den borde vara, men vi måste erkänna, att detta beror icke allenast af importen, och att det finnes många viktiga industrigrenar, som hafva ondt af den inhemska täflan.

Ett bevis på, att det åtminstone ännu icke är så illa stäldt med jordbruket och att det mindre jordbruket bär sig, ligger i det förhållande, att under loppet af de sista sextio eller sjuttio åren eller ända från 1820-talet jordegendomarne oupphörligt öfvergått från stormännen, om jag så får uttrycka mig, till de mindre. Hvarje femårsredovisning visar, att de större egendomarne styckas och öfvergå från herremännen till de mindre jordbrukarne. Och huru skulle detta fenomen kunna fortgå, om jordbruket bure sig illa. Det bär sig väl illa för herremännen, därför att de lefva för högt; för de mindre hemmansegarne deremot, hvilka lefva tarfligt, bär det sig ganska väl.

Herr Arnoldson: Då en remissdebatt ju är en debatt om principer och icke om enskildheter, ber jag att få yttra några ord ur allmänna synpunkter.

En föregående talare kallade femte hufvudtiteln blygsam. Huruvida detsamma med skäl kan sägas om den första, derom äro, såsom bekant är, meningarna delade. Under denna hufvudtitel begäres ett extra anslag af 55,000 kronor för anordnande af elektrisk belysning i Kongl. slottet. Jag inskränker mig till att påpeka, att Riksdagen nyligen afslagit en enskild motion, gående ut derpå, att elektrisk belysning skulle införas i riksbiblioteket till lättnad för de der arbetande vetenskapsmännen. Man kan nu fråga, om Riksdagen anser sig böra

gifva åt hoflakejer af *allehanda slag*, hvad den ansett sig böra neka vetenskapsmännen. Men kanske Riksdagen anser, att de förre äro i trängande behof af tidsenlig upplysning.

På fjerde hufvudtiteln har Krigsministern begärt icke mindre än i det närmaste 1,000,000 kronor i anslagsförhöjning. Midt i djupaste fred kör Herr Krigsministern här fram med sitt grofva artilleri. På de äskade anslagens behöflighet ur militärisk synpunkt kan jag naturligtvis icke inlåta mig; derom må de sakkunnige döma. Men hvad som här fäster uppmärksamheten, är, att regeringen numera synes hafva för afsigt, såsom en föregående talare antydt, att stycke för stycke lösa försvarsfrågan, deremot lemnande skattefrågan alldeles åsido. Åtminstone åtföljes förslaget icke af något förslag till motsvarande lindring i de särskilda jordskatterna.

De, som föreställa sig, att sambandet mellan skatte- och försvarsfrågorna blifvit upplöst genom föregående årets händelser, torde högeligen misstaga sig. Detta samband kommer fortfarande att bestå, så länge den särskilda jordbeskattningen ligger till grund för en del af försvarsväsendet och blifver först då löst, när detta förhållande upphör, vare sig att sedan den blifvande stammen skall varda bofast eller kontant aflönad. Mig synes, att de, som tryckas af orättvisa jordskatter, svårligen hädanefter kunna ingå på några vare sig fullständiga eller partiella reformer, med mindre dessa samtidigt åtföljas af motsvarande reformer i skatteväsendet.

På åttonde hufvudtiteln har Herr Ecklesiastikministern uppfört det förslagsanslag å 180,000 kronor, som förra Riksdagen beviljade till förbättring af folkskolelärares löner. Men detta beslut innebar något ännu mera. Deri låg i sjelfva verket också en hegäran till Kongl. Maj:t om framläggande af utredning och förslag till skollärelönernas höjande. Huru länge tänker regeringen dröja med ett sådant förslag? Skall utredningen verkställas efter Kongl. Maj:ts nådiga tågordning eller står Herr Ecklesiastikministern måhända äfven här undrande och spörjande? Å våra barnalärares vägnar djerfves jag att vördsamt framställa dessa frågor.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats afslutad, blef den Kongl. propositionen jemte de yttranden, som i anledning af densamma nu afgifvits, hänvisad till Stats-Utskottet.

§ 4.

Vidare föredrogs de på Kammarens bord hvilande motioner, och hänvisades:

- Herr *I. Asklöfs* motion, N:o 1, till Konstitutions-Utskottet;
- „ *C. A. Larssons* motion, N:o 2, till Stats-Utskottet;
- „ *O. Olofssons* motion, N:o 3, till Lag-Utskottet; och
- „ *J. A. Öbergs* motion, N:o 4, till Tillfälligt Utskott.

§ 5.

Föredrogs och lades till handlingarne den till Kammaren inkomna

berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista riksdags sammanträde sig tilldragit.

§ 6.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Riksdagens år 1883 församlade revisorers berättelser

1:o angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1881, jemte de i anledning af samma berättelse infordrade och till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga utlåtanden; samt

2:o angående granskning af Riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning.

Äfvenledes föredrogos och hänvisades till Banko-Utskottet samme revisorers berättelse angående Riksbanken.

§ 7.

Anmäldes följande motioner af:

Herr *J. Anderson* i Tenhult, N:o 5, om ändring i gällande stadganden, rörande deltagande i tingshusbyggnad.

Herr *J. Anderson* i Tenhult, N:o 6, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t, om vissa föreskrifter vid undervisningen i folkskolan.

Herr *J. Anderson* i Tenhult, N:o 7, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning, på hvad sätt församlingarne i såväl regala som patronella pastorat må erhålla rätt att sjelfva kalla prest.

Herr *Folke Andersson*, N:o 8, om förändrad lydelse af § 23 i Kongl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862.

Herr *Lars Nilsson* i Viby, N:o 9, om ändrade stadganden för deltagande i prestgårdsbyggnad.

Herr *J. E. Wikstén*, N:o 10, om förändrad lydelse af 23 § i gällande bränvinsförsäljningslag.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

Justitieombudsmannens vid innevarande riksmöte afgifna embetsberättelse samt Tryckfrihetskommitténs berättelse, äfvensom

Riksdagens Kanslideputerades memorial N:o 1, angående antagande af tjenstemän i Riksdagens kansli.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter Kammarrens ledamöter åtskildes klockan $\frac{1}{2}$ 1 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.